

Vergaderjaar 2019–2020

28 844

Integriteitsbeleid openbaar bestuur en politie

Nr. 194

BRIEF VAN DE MINISTER VOOR RECHTSBESCHERMING

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 december 2019

Om integriteitsschendingen binnen de overheid te voorkomen en aan te pakken, wil het kabinet beter gebruik gaan maken van informatie die bij de politie beschikbaar is. Het kabinet neemt daartoe twee initiatieven.

Het eerste is het wetsvoorstel VOG-politiegegevens. Dit houdt in dat bij de screening voor bepaalde kwetsbare functies, waarvoor een hoge mate van integriteit is vereist, voortaan ook gebruik kan worden gemaakt van politiegegevens. Door de informatie die bij de politie beschikbaar is beter te benutten, verwacht het kabinet integriteitsschendingen te kunnen voorkomen.

Ook het tweede initiatief, het besluit «themaverwerking ambtelijke omkoping en mensenhandel», voorziet in de mogelijkheid om gebruik te maken van politiegegevens, in geval van de misdrijven ambtelijke omkoping en arbeidsuitbuiting als vorm van mensenhandel. Het benutten van politiegegevens moet leiden tot versterking van de opsporing en vervolging van de (ernstige en ondermijnende) misdrijven ambtelijke omkoping en arbeidsuitbuiting als vorm van mensenhandel.

Beide maatregelen zullen een bijdrage leveren aan het voorkomen van integriteitsschendingen, het plegen van strafbare feiten en de beïnvloeding van het openbaar bestuur door de georganiseerde criminaliteit. Dat is ook nodig omdat we zien dat de overheid onder druk staat van de georganiseerde criminaliteit en het aantal lek- en corruptiezaken is toegenomen.

De integriteit van de overheid behoort tot de fundamenteën van de rechtsstaat en moet worden beschermd. Het vertrouwen van de burger in de rechtsstaat is daar in belangrijke mate op gebaseerd. Met behulp van screening, voorlichting en het creëren van een juiste cultuur kunnen we integriteitsschendingen door ambtenaren zoveel mogelijk tegengaan. «Verkeerde» personen mogen niet op bepaalde kwetsbare posities

terechtkomen, van waaruit ze de georganiseerde criminaliteit bewust of onbewust kunnen faciliteren.

Toch komt het voor dat er misdrijven worden gepleegd die schadelijk kunnen zijn voor het functioneren van en het vertrouwen in de overheid. Het jaarbericht 2018 van het openbaar ministerie laat zien dat het aantal lek- en corruptiezaken is gestegen: het aantal corruptiezaken nam toe van 22 naar 33 en het aantal lezaken van 23 naar 32. Het gaat hierbij om zeer ernstige en complexe zaken, waarbij ook regelmatig contacten met de georganiseerde criminaliteit zijn waargenomen. Deze onderzoeken zijn zeer intensief, kennen een groot afbreukrisico en kosten veel capaciteit en expertise, zo meldt het openbaar ministerie. Een goede informatiepositie is dan ook cruciaal om adequaat strafrechtelijk te kunnen optreden.

Wetvoorstel VOG-politiegegevens

De Verklaring omtrent het gedrag (VOG) is een van de belangrijkste screeningsinstrumenten in Nederland. In verschillende sectoren wordt het kunnen overleggen van een VOG steeds vaker (wettelijk) verplicht gesteld. Zo steeg het aantal aanvragen tussen 2010 en 2013 met ongeveer 250.000 tot een totaal van bijna 750.000. In de daaropvolgende jaren zette deze stijging zelfs door tot meer dan 1.220.000 aanvragen in 2018. In deze zelfde periode nam het percentage weigeringen af: van 0,72% in 2010, 0,56% in 2013 tot 0,27% in 2018.

Een VOG kan nu alleen maar worden geweigerd op basis van justitiële gegevens. Het wetsvoorstel VOG-politiegegevens maakt het mogelijk dat bij de beoordeling van een aanvraag informatie uit de politiesystemen een zelfstandige grondslag vormt om de afgifte van een VOG te weigeren. Deze uitbreiding is noodzakelijk voor de screening van (beoogd) personeel in kwetsbare functies, waarvoor een hoge mate van integriteit is vereist voor een goede uitoefening van de functie en een veilige werkomgeving. Dit met als doel de risico's voor de samenleving te beperken. De bestaande screeningsinstrumenten zijn voor deze functies niet passend of toereikend.

De eis van een VOG-politiegegevens kan worden gesteld voor functies:

- die de functionaris de bevoegdheid verlenen om *geweld* te gebruiken;
- die toegang geven tot *gevoelige informatie* bij de uitvoering van wettelijke taken op het terrein van openbare orde en veiligheid of handhaving van de rechtsorde;
- waarin sprake is van *integriteitsbeoordelingen* door het openbaar bestuur.

De functies waarvoor een VOG-politiegegevens is vereist, worden bij ministeriële regeling aangewezen. Hierbij wordt in ieder geval gedacht aan functies bij de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), het OM en aan bepaalde categorieën buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's). Het wetsvoorstel wordt [vandaag] bij uw Kamer ingediend.

Themaverwerking ambtelijke omkoping en mensenhandel

Voor ernstige integriteitsschendingen binnen het openbaar bestuur en georganiseerde, ondermijnende criminaliteit is strafrechtelijk optreden noodzakelijk. Zonder adequate strafrechtelijke reactie kan de geloofwaardigheid van de overheid duurzaam beschadigd raken.

De invoering van zogeheten «themaverwerking van politiegegevens» heeft tot doel de informatiepositie van de opsporingsdiensten te versterken ter bestrijding van ambtelijke omkoping en mensenhandel – in

het bijzonder als er sprake is van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit.

Deze themaverwerking is noodzakelijk voor een effectieve strafrechtelijke aanpak. Zonder themaverwerking is het vaak niet mogelijk om tot een voldoende concrete verdenking van strafbaar handelen te komen die opsporingsonderzoek mogelijk maakt. Het Besluit themaverwerking voorziet in de mogelijkheid van themaverwerking van politiegegevens, waar het gaat om de misdrijven ambtelijke omkoping en arbeidsuitbuiting als vorm van mensenhandel. Het gaat hierbij om themaverwerking door opsporingsambtenaren werkzaam bij respectievelijk de rijksrecherche en de Inspectie SZW-Directie Opsporing. Het besluit wordt binnenkort gepubliceerd in het Staatsblad en treedt op 1 januari 2020 in werking.

Deze twee maatregelen dragen bij aan de integriteit van de overheid, doordat we hiermee kunnen voorkomen dat personen die al in beeld zijn bij de politie kwetsbare functies gaan vervullen waarvoor een hoge mate van integriteit is vereist. Ook bieden ze de mogelijkheid effectiever op te treden tegen ambtelijke omkoping. En we versterken op deze manier ook de opsporing van arbeidsuitbuiting als vorm van mensenhandel. Met deze maatregelen maken we op een zorgvuldige en verantwoorde wijze gebruik van politiegegevens met het oog op de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit.

De Minister voor Rechtsbescherming,
S. Dekker